

Karmienie piersią i poradnictwo laktacyjne w Niemczech

Katarzyna Kowol-Trela

Niemcy są państwem z największą ilością czynnych międzynarodowych konsultantów laktacyjnych (IBCLC) w Europie. Według dostępnych danych w całych Niemczech pracuje 1428 konsultantów IBCLC. Około 700 jest zrzeszonych w stowarzyszeniu zawodowym niemieckich konsultantek laktacyjnych. Większość z nich pracuje w ramach oddziałów położniczych, gdzie z uwagi na częste braki personelu nie mają możliwości udzielenia pełnych porad laktacyjnych. Konsultantki IBCLC pracują także w ramach swoich praktyk stacjonarnych oraz udzielają porad w trakcie wizyt domowych. Niemniej jednak zaledwie około 300 IBCLC działa poza oddziałami położniczymi. W szpitalach niemieckich, konsultantki IBCLC pracują często na stanowiskach etatowych doradców laktacyjnych (breastfeeding coordinator) i zajmują się wtedy tylko poradnictwem laktacyjnym. Jednak według informacji uzyskanych od stowarzyszenia doradców laktacyjnych ich liczba w szpitalach jest wciąż niewystarczająca. Na terenie Niemiec obserwuje się także różnice w rozmieszczeniu doradców. Więcej IBCLC pracuje w dużych miastach oraz na terenach dawnych Niemiec Zachodnich.

Matkom po wypisie ze szpitala przysługuje 10 wizyt położnej środowiskowej, które co do zasady powinny obejmować także poradnictwo laktacyjne na podstawowym poziomie. Ze względu na różny poziom wiedzy położnych dotyczącej laktacji nie zawsze udzielane porady w trakcie standardowych wizyt refundowanych przez kasy chorych są wystarczające. Czas, który przysługuje

każdej pacjentce jest także ograniczony.

Porady laktacyjne udzielane poza oddziałami położniczymi przez konsultantki IBCLC są poradami płatnymi, rutynowo nie refundowanymi przez większość kas chorych. Porada udzielona przez konsultantkę IBCLC jest opłacana przez rodziców (koszt 40-100Euro za poradę). Rodzice mogą po otrzymaniu rachunku składać wniosek do swojej kasy chorych celem zwrotu poniesionych kosztów. Niestety tylko nieliczne kasy chorych refundują porady laktacyjne. Refundacja następuje najczęściej tylko w przypadku dzieci obciążonych chorobowo (wady rozwojowe twarzoczaszki). Lekarz opiekujący się matką i dzieckiem w trakcie okresu laktacji (ginekolog, pediatra) może wystawić także receptę na wypożyczenie elektrycznego laktatora oraz na potrzebne do jego użytkowania akcesoria. W wyjątkowych sytuacjach, recepta może zostać także wydana na inne akcesoria wspierające laktację np. SNS. Recepta uprawnia do świadczeń bezpłatnych.

Przystawiając system poradnictwa laktacyjnego w Niemczech warto wspomnieć także o działających na zasadzie wolontariatu dwóch organizacjach wspierających matki w trakcie laktacji. Pierwszą z nich jest międzynarodową La Leche Liga (LLL), która działa w Niemczech od 1977 roku a została założona w 1965 roku w Stanach Zjednoczonych. Jest organizacją, która dzięki działalności wolontariuszek wspiera matki karmiące udzielając porad telefonicznych, e-mailowych oraz organizuje spotkania prowadzone w formie grup wsparcia. Wolontariuszki chcące działać jako konsultantki w LLL powinny posiadać własne dzieci, które były karmione piersią przez długi czas. Wykształcenie medyczne nie jest niezbędnym warunkiem przystąpienia do szkolenia. Kandydatki przechodzą szkolenie, które trwa 250 godzin i jest podzielone na trzy moduły (1. Pisemna refleksja doświadczeń własnych. 2. Nabywanie wiedzy teoretycznej dotyczącej laktacji. 3. Kształcenie umiejętności komunikacji.). Pełne szkolenie powinno trwać od roku do dwóch lat.

Organizacja jest finansowana z datków otrzymanych od matek oraz ze sprzedaży publikacji i materiałów informacyjnych. La Leche Liga działa także w Polsce.

Drugą organizacją udzielającą wsparcia, są grupy matek karmiących (Arbeitsgemeinschaft Freier Stillgruppen- AFS). Co do zasady konsultantki AFS podobnie jak LLL udzielają wsparcia matkom

poprzez infolinię, drogą elektroniczną oraz podczas spotkań grupowych a w niektórych przypadkach także w trakcie wizyt domowych. Wszystkie formy udzielanych porad są bezpłatne. Spotkania grup matek karmiących odbywają się z reguły dwa razy w miesiącu i trwają 1-2 godziny. W trakcie spotkania często początkowo jest omawiane określone zagadnienie przez konsultantkę prowadzącą, następnie dalsza część spotkania jest przeznaczona na dyskusję oraz wymianę doświadczeń uczestniczek. Kandydatki na konsultantki AFS powinny posiadać własne dzieci, które karmiły piersią. W niektórych przypadkach jest możliwe odstępianie od tego warunku np. jeżeli konsultantką chce zostać osoba z wykształceniem medycznym (pielęgniarka, położna). Szkolenie składa się z siedmiu kursów, które należy odbyć w trakcie dwóch lat. Pytania egzaminacyjne są przesyłane po zakończonych kursach pocztą. Kandydatki mają miesiąc na odesłanie rozwiązane pisemnego egzaminu. AFS jest współfinansowana przez ministerstwo zdrowia.

Spotkania prowadzone zarówno przez LLL jak i AFS są organizowane nie tylko w dużych miastach ale także w mniejszych miejscowościach. Dostęp do tej formy wsparcia jest bardzo powszechny.

Ocena częstości karmienia piersią oraz czynników wpływających na czas karmienia piersią dzieci w Niemczech zostały na przestrzeni ostatnich 20 lat dwukrotnie ocenione w retrospektywnych badaniach KiGGS, które są częścią prowadzonego przez instytut Roberta Kocha monitoringu stanu zdrowia. Analiza uzyskanych danych została dokonana dwukrotnie: pierwsza w roku 2007 obejmowała retrospektywne dane uzyskane od rodziców dzieci urodzonych w latach 1986-2005, druga obejmowała natomiast dzieci urodzone w latach 2002-2012 [1,2]. Przeprowadzona analiza statystyczna uzyskanych informacji w pierwszej (n=17197) i drugiej (n=4410) części badania KiGGS wykazała tendencję wzrostową inicjacji karmienia piersią z 76,7% do 82%, z wyraźnie wyższymi wskaźnikami inicjacji karmienia piersią u matek z wyższym wykształceniem (94,5% matek z wyższym wykształceniem rozpoczynała karmienie piersią). Potwierdzono także znaczne zróżnicowanie czasu trwania karmienia w zależności od wykształcenia. W 6 miesiącu życia 33% matek z wykształceniem podstawowym nadal karmiło swoje dzieci piersią. W tym samym czasie

47% matek z wykształceniem średnim oraz 65% z wykształceniem wyższym kontynuowało karmienie piersią [2]. W badaniu potwierdzono utrzymujące się nadal różnice pomiędzy wschodnią i zachodnią częścią kraju. Zdecydowanie częściej karmiły piersią matki zamieszkujące tereny Niemiec wschodnich (80,7% vs 88,4%), jednak średni czas karmienia był dłuższy wśród matek zamieszkujących zachodnią część kraju (7,6 vs 7,0 miesięcy). Porównując wyniki nie wykazano wzrostu średniego czasu karmienia, który w obydwu badaniach wyniósł średnio 7,5 miesiąca. Analiza wykazała także wyraźne rzadsze karmienie piersią wśród matek, które w trakcie ciąży paliły papierosy (56,4%).

Poza retrospektywnym badaniem KiGGS są dostępne dane z opublikowanego w 2001 roku badania obserwacyjnego SuSe. Badanie trwające rok objęło 3294 uczestników z wykluczeniem noworodków z małą masą urodzeniową (<2500g), wcześniaków (<37 Hbd) oraz noworodków hospitalizowanych w oddziałach patologii noworodka. Uzyskane zatem w tym badaniu dane dotyczą dzieci zdrowych, urodzonych o czasie. Badanie to nie daje pełnego wglądu w całą populację. Niemniej jednak to prospektywne badanie bardzo dokładnie ocenia sposób żywienia zdrowych dzieci. Pierwsze dane zostały zebrane już w oddziałach położniczych na terenie całego kraju. Następnie badanie było kontynuowane w pierwszym roku życia dziecka (informacje zbierano w 0;5 i 14 dobie życia a następnie w 2;4;6;9 i 12 miesiącu życia). pełne informacje uzyskano od 80% pacjentów, którzy przystąpili do badania. Analiza danych ukazała bardziej optymistyczne wyniki w porównaniu do badania KiGGS. Mianowicie częstość matek, które rozpoczęły karmienie piersią wyniosła 91%, jednak w momencie wypisu ze szpitala zmniejszyła się do 86% (73% wyłącznego karmienia piersią). W wieku 4 miesięcy 59% matek kontynuowało karmienie naturalne (33% karmienie wyłączone), natomiast w wieku 6 miesięcy piersią było karmione niespełna połowa populacji niemowląt (48%), zaledwie 10% z nich była karmiona zgodnie z zaleceniami WHO wyłącznie piersią. Wskaźnik karmienia naturalnego w 12 miesiącu życia dziecka wyniósł 10%[3]. Badanie SuSe bardzo dokładnie pokazuje dynamikę zmniejszającego się wraz z wiekiem niemowląt odsetka dzieci karmionych pokarmem matki. Wartość poznawczą dokonanej analizy potwierdza

bardzo duży odsetek pacjentów którzy udzielili informacji na wszystkich etapach badania (80%). Wadą niestety pozostaje wykluczenie z analizy dzieci z obciążonym wywiadem okołoporodowym oraz brak analizy po 12 miesiącu życia dziecka.

Podsumowując przedstawione informacje można stwierdzić, iż dzięki aktywnym działaniom na rzecz promocji karmienia piersią, coraz więcej matek w Niemczech karmi niemowlęta piersią. Niemniej jednak pomimo bardzo dobrze rozwiniętego systemu opieki zdrowotnej w Niemczech porady laktacyjne udzielane przez wysoko wykwalifikowany personel medyczny nadal pozostają świadczeniem nie refundowanym przez kasy chorych. Pomimo dużej liczby aktywnych konsultantów laktacyjnych dostępność do porad nie zawsze jest łatwa. Dane statystyczne potwierdzają konieczność dalszych prac nad zintegrowanym systemem wsparcia i opieki laktacyjnej oraz kształceniem kadry medycznej.

Bibliografia:

1. von der Lippe E, Brettschneider AK, Gutsche J et al.: Einflussfaktoren auf Verbreitung und Dauer des Stillens in Deutschland, Bundesgesundheitsbl 2014 57:849–859
2. Lange C, Schenk L, Bergmann R. Distribution, duration and temporal trend of breastfeeding in Germany. Results of the German Health Interview and Examination Survey for Children and Adolescents (KiGGS). Bundesgesundheitsblatt Gesundheitsforschung Gesundheitsschutz. 2007;50:624-33.
3. Kersting M, Dulon M. Assessment of breast-feeding promotion in hospitals and follow-up survey of mother-infant pairs in Germany: the SuSe Study. Public Health Nutr. 2002;5:547-52.

Źródła informacji na temat laktacji w języku niemieckim:

Wyszukiwarka konsultantek IBCLC: <http://www.bdl-stillen.de/stillberatungsuche.html>

Informacje na temat leków w trakcie ciąży i laktacji: <http://www.embryotox.de/wirkstoffe-auswahl.html>

Wiedza na temat laktacji dla rodziców: <http://www.still-lexikon.de/>

Arbeitsgemeinschaft Freier Stillgruppen- AFS <http://www.afs-stillen.de/>

La Leche Liga <http://www.lalecheliga.de/>